

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

(повна назва факультету)

КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

(повна назва кафедри)

Становлення та розвиток українського естрадного мистецтва

(назва теми)

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти “магістр”/“бакалавр”

Виконав: студент(ка) IV курс гр. 13-411
Спеціальності 034 Культурологія
(шифр, назва)

Освітньо-професійної (наукової) програми:
культурологія
(назва)

Лис Яніна Віталіївна
(ПІБ)

Керівник
к. мистецтвознавства, доцент Думасенко С.А.
(наук. ступінь, вчене звання, П.І.Б.)

Рецензент
к. мистецтвознавства, доцент Білик А.А.
(наук. ступінь, вчене звання, П.І.Б.)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Методологічні особливості становлення естрадного мистецтва	6
1.1. Методологія та термінологія дослідження	6
1.2. Форми, жанри та принципи естрадного мистецтва	10
РОЗДІЛ 2. Історичні трансформації українського естрадного мистецтва	16
2.1. Особливості розвитку традиційної української естради	16
2.2. Сучасний розвиток естрадного мистецтва в Україні	22
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток сучасного постіндустріального суспільства призводить до переосмислення набутих культурних традицій та перспектив розвитку культури в суспільстві. Одним з мистецьких напрямів, який на думку І. Бобула, зазнав значних перетворень і змін, стала сучасна українська естрада. Адже, «... доба шоу-бізнесу внесла свої корективи у розвиток українського естрадного мистецтва. На перший план виходить не артист-вокаліст, який прекрасно володіє голосом та є творчою індивідуальністю, а продюсер, що відповідає за музичний продукт, який треба вигідно продати.» [1].

Тож, XXI століття диктує нові умови, методи, форми популяризації масової культури на ґрунті сформованих і видозмінених певних традицій. Такий шлях від початку Незалежності України характеризується як сучасними масмедійними технічними засобами, так і інтеграцією у світ потужного та різноманітного пісенного потоку. За допомогою різних медійних каналів: інтернет-ресурсів, радіо і ТБ, що впливає на формування смаку сучасного українця різного віку. А концертна діяльність, шоу-програми, фестивальні імпрези, тощо – це засоби впливу та залучення загальної маси населення до видовища у світ сучасної естради, розмаїтості стилеутворень, технік співу, виконавців тощо.

Зважаючи на те, що вітчизняна естрада пройшла кілька етапів свого розвитку, суттєвої стильової трансформації вона зазнала у 1960-ті роки. На цей період, припадає початок використання естрадними виконавцями нового інструментарію, а також поєднання національної музичної традиції із модними ритмами твісту, рок-н-ролу, біг-біту, використанням різноманітних прийомів театралізації тощо. Тож, стильовий синтез музики 1960–1970-х років, закріплений у творчості численних ВІА, став фундаментом стилістики української традиційної естради.

Водночас, стан вивчення становлення і розвитку української естради та узагальнення теоретико-методологічних аспектів даної проблеми ще не можна назвати задовільним. Хоча, можливо зазначити, що були проведенні ряд досліджень соціологічного, психологічного, культурологічного, музикознавчого спрямування, в яких зроблено важливі узагальнення. Так, характеристиці окремих етапів розвитку естради присвячено наукові роботи А. Жебровської, І. Лепши, О. Сапожнік, В. Чепеленка та ін.; особливостям функціонування естрадної пісні присвячені дослідження таких мистецтвознавців, як Д. Бабич, М. Вишневська, М. Поплавський, Н. Попович, В. Токарев та ін. Поряд з тим, потреба у поглибленому культурологічному аналізі мистецтва естради, виробленні принципів нового бачення історії вітчизняного естрадного мистецтва, цілісному та системному вивченні певних тенденцій розвитку вітчизняної естради та її ролі у розвитку культури України свідчить про необхідність більш детального розгляду проблеми саме в культурологічному плані. Зазначені особливості досліджень певного кола питань обумовили теми даного дослідження - «Становлення та розвиток українського естрадного мистецтва»

Мета дослідження – виявити та узагальнити основні тенденції розвитку українського естрадного мистецтва в історичному та соціокультурному контекстах.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати наступні **завдання**:

- проаналізувати методологічні підходи та термінологію дослідження;
- деталізувати форми, жанри та принципи естрадного мистецтва;
- розкрити тенденції розвитку та становлення українського традиційного естрадного мистецтва;
- висвітлити роль вітчизняного естрадного мистецтва у культурному житті сучасної України .

Об'єкт дослідження – естрадне мистецтво України.

Предмет дослідження – особливості становлення й розвитку естрадного мистецтва як фактора культурного життя України на початку XXI століття.

Методологічною основою роботи є системний підхід до вивчення історії становлення, розвитку українського естрадного мистецтва. Для вирішення поставлених завдань були використані методи теоретичного аналізу й синтезу, прогнозування, конкретизації теоретичних знань, систематизації та узагальнення досліджуваної проблеми.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ЕСТРАДНОГО МИСТЕЦТВА

1.1. **Методологія та термінологія дослідження.**

Сучасний культурний простір характеризується надзвичайною багатоманітністю, у ньому в різних проявах співіснують та взаємодіють різні жанри та напрями мистецтв, різноманітна аудиторія, фольклор, академічна класика, старовинна музика тощо. Багатокомпонентністю характеризується і естрадне мистецтво, де можливий синтез різних мистецьких напрямів. Завдяки своїй багатшаровості естрадна культура сьогодні все частіше потрапляє у поле зору науковців, які прагнуть осмислити її як дієвий чинник сучасних культурно-мистецьких процесів.

Українські науковці, такі як М. Макаренко, М. Мельник, М. Мозговий, Ю. Панасьє, М. Поплавський, В. Плахотнюк досліджують проблеми етнокulturології естради. В ряді дисертаційних досліджень розкриваються певні аспекти розвитку естради: Т. Рябуха вивчала витoki та інтонаційні складові сучасної української естрадної пісні, Я Курганова вивчала проблеми, пов'язані з естрадно-вокальним виконавством на сучасному етапі.

Естрада як сучасний жанр мистецтва розглядався науковцями з різних позицій, так В. Откидач деталізував естраду у контексті визначення її місця в шоу-бізнесі, М. Мозговий розглядав жанрові ознаки української естрадної пісні, В. Тормахова – співвідносила естраду та фольклор, Н. Дрожжина деталізувала технології естради, О. Хишко розкривала педагогічні аспекти естрадного виконавства.

Сам же термін «естрада» не є міжнародним і однозначним, оскільки в різних країнах, естрадне мистецтво формувалось по-різному.

До використання поняття «естрада», існувало поняття «вар'єте», що у перекладі з французької означає - різноманітність, строкатість. Цим терміном об'єднувались усі художні розважальні заходи. На думку Н. Єрмакова, «... українська сценічна культура зараз живе в час активного розвитку, що дає змогу оновлюватися, робити творчі реформи та революції, змінювати структуру, характер діяльності та суспільного статусу» [13, с. 46]. Отже, в нашій науковій думці, це загальне поняття, що охоплює різноманіття видовищних видів і форм, що мають розважальний початок, тобто естрадність належить сприймати як поняття "естрадне мистецтво", яке використовується у мистецтвознавчій науці.

Також, поняття «естрада» у своїх роботах використовували: І.Машенко, В.Зайцев; у статтях: О. Грачової, А. Верхової, В. Солодовника, Е.Рибакової; в дисертаційному дослідженні М. Муратова та інші.

На думку науковців, естрадне мистецтво зароджувалося в епоху середньовіччя та пов'язане з творчістю вагантів, мейстерзінгерів, трубадурів, скоморохів, акторів вертепу тощо [28, с. 139]. А Е. Рибакова вбачала походження та витоки цього поняття «... з народних гулянок, балаганів, дивертисментів, тобто циклу музичних, танцювальних номерів на відкритих сценах садів та ін. платформах» [25, с. 7]. Хоча, сам термін у перекладі з латинської, естрада — це настил, поміст, підлога. Тобто, це відкритий концертний майданчик, піднятий над землею чи над рівнем крісел в залі. На відміну від естради, сцена - це, - шатро, намет, сучасна сцена - це закритий з трьох сторін театральний майданчик [11]. Отже, естрада - відкритий простір, призначений для розваг публіки, в результаті безпосереднього спілкування.

Враховуючи соціальні та економічні чинники, з кінця другої половини XIX століття професійне «естрадне мистецтво» починає інтенсивно розвиватись в кабаре, мюзик-холах, та ін. закладах. У

подальшому, під впливом віденської оперети, джазу та інших напрямів відбулось формування «естрадної музики». А наприкінці 50-х років ХХ століття в європейських країнах виникає такий напрям як поп-музика, яка у подальшому трансформується у «шоу-бізнес» [28, с. 140].

Так, А. Верхова у статті «Естрада як особлива форма шоу-мистецтва» порівнює терміни «естрада» і «шоу-бізнес». Зокрема, зазначає, що «... термін «естрада» притаманний лише пострадянському простору, а запозичений закордонний термін «шоу-бізнес» не може повноцінно передати його автентичність» [3, с. 215]. На її думку, термін «... «естрада» відповідає вимогам видовищності, прямого контакту із глядачем, масовості, актуальності» [3]. А використання поняття «шоу-мистецтво» - «show art», яке визначає естрадне як специфічний синонім терміна «естрада» у сфері іноземного мистецтвознавства [3, с. 216]. Серед науковців її погляди розділяють М. Поплавський, В. Овсяніков, В. Триз, В. Зайцев та інші.

Такої ж точки зору притримуються і автори «Енциклопедії сучасної України», де трактується термін «естрада», як тотожне та подібне поняття «шоу-бізнес» або «музичний шоу-бізнес», який вживаються як синонім цього слова [11].

Дещо іншого погляду притримується В. Зайцев, за його твердженням цей термін «... не міжнародний і не однозначний, оскільки, він формувався в різних країнах по-різному» [14, с. 7]. Раніше використовували назву «вар'єте», що за перекладом з французької мови означало – різноманітність, строкатість» [14]. За допомогою цього терміну об'єднувались усі художньо-розважальні заходи. В сучасному значенні поняття «естрада» охоплює також всі види та форми видовищ, що мають естрадний початок, який і вживається у мистецтвознавстві [14, с. 8].

Етимологія слова «естрада», тобто первісне значення слова зазначено в «Енциклопедії електронних мас-медіа» за редакцією

І. Мащенко [16]. Естрада розглядається як похідне «... від «французького *estrade*, з іспанського *estrado* – поміст, від латинського *stratum* – настил, поміст» [16, с. 113]. Поряд з цим, О. Грачова стверджує, що термін «естрада» означає «... відкриту концертну площину, яка піднесена над землею, або над рядами глядацьких міст» [4, с. 18]. На її думку, «... естрада – це, перш за все, відкритість всього акторського мистецтва, принципів зовнішнього оформлення, засіб спілкування з глядачами.

Естрада – це багатожанровий вид мистецтва, що поєднує в собі елементи різних видів видовищ» [4].

Більш розширеним і багатогранним є бачення естрадного мистецтва у В. Солодовника. Він аналізує це поняття починаючи від зародження естради до сьогодення, при цьому, подається дискографія за хронологічним порядком. На його думку, слово «естрада» – «*estrade*» французького походження має два значення. В першому значенні це – «сцена для виступів акторів, музикантів». У другому – вид мистецтва який має свою інфраструктуру, що включає в себе поняття «естрадне мистецтво» як виду мистецтва, і об'єднує такі жанри як музичне – це інструментальна п'єса, пісня; хореографічне – танцювальна мініатюра; театральне – скетч, фейлетон, інтермедія; циркове – акробатика, еквілібристика, жонгливання, дресура [28, с. 139].

До того ж, науковець пропонує розширити спектр «естрадного мистецтва» і відносить до нього такі види як конференс, художнє читання, оригінальний жанр, ревію, імітацію, концерт та інші [28].

Сформованість даного мистецького напрямку підтверджується тлумаченням цього терміну у новітніх виданнях словникового характеру, так, цей термін розглядається у двох аспектах. У першому значенні, це «... майданчик, або сцена для виступу акторів, музикантів, співаків, промовців та ін.» [12]. У другому варіанті він трактується, як «... музично-драматичне мистецтво, що включає в себе виконання творів, артистів естради, що беруть участь у концертно-видовищних виступах

та установи, що займаються організацією концертно-видовищних виступів» [12].

Переосмислення значення цього виду мистецтва для соціуму та вплив на нього економічних і політичних факторів виводять його на рівень феномену. Так, на думку, М. Муратова, естрадне мистецтво потрібно розглядати як « ... соціокультурний феномен та як підхід системного, синергетичного та феноменологічного характеру, що вільно виходить за межі академічного мистецтва і знаходиться у тісних рамках та взаємозв'язках із сучасною масовою культурою» [19, с. 8].

Отже, естрадне мистецтво багатогранне поняття, однак у науковому обігу здебільшого використовується у двох аспектах, в першому – естрада, як сцена для виступу музикантів, акторів і так далі, а у другому, як вид музично-драматичного мистецтва зі всією своєю інфраструктурою. Воно, є найпоширенішим різновидом мистецтва в усіх своїх формах і відрізняється своїм різноманіттям, легкістю сприйняття та масовістю. Виступи ансамблів легкої музики, фейлетоністів і пародистів, концерти естрадних співаків, збірні різножанрові концертні програми, спектаклі естрадних театрів спрямовані на багатомільйонну аудиторію. І на процес сприйняття та поширення цього виду мистецтва вплинули розвиток радіо та телебачення, які широко використовують естрадні жанри у своїх передачах. А завдяки каналам масової комунікації, естрадне мистецтво почало транспортуватися по всій планеті, що надало йому масового характеру та міжнародної привабливості.

1.2. Форми, жанри та принципи естрадного мистецтва.

Формування естради, як культурно-мистецького феномену, відбулося в епоху модернізму, а становлення її мистецьких базових засад та художньо-естетичної специфіки припало на добу постмодернізму, завдяки культурній парадигмі була знята проблема протистояння культур: елементи елітарної культури включалися в контекст масової і навпаки. В процесі цього перетворення, естрада стала багатожанровим, розважальним, видовищним видом сучасного мистецтва, який розрахований на масове сприйняття.

Увібравши в себе багато видів мистецтв – співи і танець, музику і живопис, кіно та цирк, багато чого запозичило і від мистецтва театру, тим самим набувши зміст і самостійне значення. Враховуючи це, жанри та різновиди естради відносять до театрального мистецтва. В естрадному мистецтві присутні ті ж елементи сценічного мистецтва, що і в театрі: актори й публіка, глядацька зала, підмостки, танці, музика, пісні, сценки тощо. Хоча, існує значна відмінність, театр відрізняється іншою формою існування та художнім відображенням життя. На думку В. Зайцева, «... в театрі основною сценічною формою є вистава, а на естраді – номер» [10]. При цьому, на естраді відбувається «... відкрите спілкування артиста з глядачем» [10].

Унікальна властивість естради, її специфічна природа творчості, здатність до "самозародження" в розважальних умовах. Людина іноді і не усвідомлює, що стає творцем номеру, який можна репрезентувати публіці і за це отримати гроші. «Вона просто розважається і отримує задоволення від того, що розважає інших, не важливо як: перекидаючись через голову чи зображуючи якусь іншу людину. І коли всі навколо, заходячись від сміху, починають підбурювати, підказувати - виникає спільний естрадний дух, певна естрадна субстанція, без якої життя (саме життя, а не тільки концерт чи видовище) стає безбарвним, одноманітним, нудним. Так і до Ю. Тимошенка та Є. Березіна, до А. Сиви, а пізніше - до А. Літвінова, В. Мойсєєнка та В. Данильця муза

вперше з'явилася у веселу годину дружньої розваги, у студентському середовищі, де молодь весело хвилюється перед заліком чи екзаменом» [5]. І з часом, трансформувалась у естрадний номер.

Естрадний номер, на думку В. Зайцева «... це не просто виступ артиста на естраді, це самостійний твір сценічного мистецтва, побудований за всіма законами драматургії. Це своєрідний міні-спектакль, що має свою драматургію: свій початок, свій розвиток, кульмінацію і розв'язку. Драматургію будь-якого естрадного номера можна проаналізувати, знайти початкову подію, визначити весь подієвий ряд, головну подію і т. д. Активність глядачів перебуває у прямій залежності від того, наскільки дійовим є естрадний номер» [10].

І звісно, ще однією важливою складовою є жанрове вподобання глядацької зали. Адже, приналежність до того чи іншого жанру естради залежить, в першу чергу, від засобів виразності які використовує виконавець у процесі виступу. А поєднання номерів за певною специфікою і використанням виразних засобів – визначають жанр естрадного мистецтва.

На думку В. Зайцева, жанровий арсенал сучасної естради, такий же різноманітний та величезний, як і само сценічне мистецтво. Однак, жанри, що використовують на естраді можна поділити на чотири групи:

«• розмовні жанри: конференс, інтермедії, художнє слово, естрадні монологи, сценки, мелодекламації, фейлетони, пародії, скетчі, буріме, мікромініатюри (інсценовані анекдоти) тощо.

• музичні жанри:

а) вокальний – пісня (в різних її модифікаціях – народна, естрадна, бардівська), міські та циганські романси, балади, куплети, музичні фейлетони, музичні пародії;

б) інструментальний – оркестрові номери, інструментальні п'єси тощо;

- хореографічні жанри: танець (народний, характерний, естрадний, степ тощо);
- оригінальні жанри: звуконаслідування, ляльки, вентрологія (черевомовлення), тантамореска, акробатика, гімнастика, пантоміма, фокуси, художній свист, імітація (або звуконаслідування), жонглювання, клоунада, а також інші циркові та спортивні номери» [10].

Водночас, враховуючи різноманіття форм та жанрів естрадного мистецтва, їх можна класифікувати наступним чином:

- «• концертна естрада, що поєднала різножанрові виступи на естрадних площадках;
- театральна естрада (вистави театру малих форм, мюзик-холу, шоу-програм, арт-проектів, скетч-шоу та ін.);
- святкова естрада (фестивалі, карнавали, маскаради, свята на стадіонах, церемонії нагородження, тощо).
- телевізійна естрада (шоу проекти, талант-шоу, комік-шоу)» [29].

Незважаючи на різноманіття жанрів та різновидів, естрадне мистецтво має внутрішню структуру, яка склалась під впливом соціальних та історичних факторів в основі яких були покладені загальні принципи.

Так, С. Деркач, проаналізувавши дослідження таких вчених-естрадознавців, як Ю. Дмитрієв, С. Клітін, Є. Кузнецов, Є. Уварова виводить сім базових концептуально-методологічних принципів естрадного мистецтва, які є універсальними для усіх його жанрів.

- «- відкритість естради базується на активному діалозі артиста з глядацьким залом;
- легкість окреслює специфіку сприйняття естрадного твору, що не потребує попередньої підготовки глядача.
- синтетичність обумовлює поєднання в естрадному номері елементів різних видів мистецтв;
- лаконізм передбачає високу концентрацію змісту у творі;

- імпровізаційність є креативною складовою сценічної поведінки артиста естради, його відкритістю на ту чи іншу реакцію аудиторії;
- мобільність передбачає здатність артиста до здійснення сценічної діяльності за будь-яких умов (професійна мобільність) та оперативне реагування на запити суспільства (соціальна мобільність);
- індивідуальність артиста виявляється у постійному пошуку оригінальності, самобутності, індивідуальної виконавської манери, власного сценічного образу.» [7].

Отже, можемо констатувати, що естрада має значний естетичний вплив на глядача. А враховуючи, що сучасна культура охоплює всі різноманітні сфери діяльності людини, зазначимо, що естрадні різновиди і жанри, набувають значного значення і повинні пропагувати тільки професійне мистецтво. Яке в свою чергу залежить від професійного художньо-естетичного рівень естрадного видовища, яке у свою чергу, залежить від рівня вдосконаленості кожного з естрадних номерів, від рівня майстерності і професійності учасників концерту, адже естрадний номер - це завжди виступ конкретного професійного актора.

Таким чином, естрадному мистецтву притаманний тісний зв'язок публіки і виконавця, який перетворюється у цілком специфічне спілкування між ними. Виконавець у процесі виступу перетворює зацікавлених глядачів на активних партнерів, при цьому, дозволяючи їм проявляти себе у власних реакціях. До того ж, естрадний виконавець дозволяє собі значно більше, ніж це передбачено естетикою театральної вистави або академічного концерту. Естрадний актор займає, що до публіки, позицію максимальної відвертості і довіри.

В цілому, можемо зазначити, що світова культура XXI століття стрімко розвивається під впливом глобалізаційних прогресивних процесів. А взаємодія світових культур в ході свого розвитку здійснюється завдяки міжнародному соціокультурному співробітництву.

Тож, сьогодні посилюється увага людей, глядача до якісно нових вражаючих естрадних жанрів. Безперечно, сучасна сфера дозвілля повинна враховувати запити, потреби, ціннісні орієнтації сучасної людини, пропонувати нові форми відпочинку, що сприяли б духовно-культурному розвитку особистості, естетичному вихованню, піднесенню культури. Однак, разом з тим, безупинно зростають кількісні ускладнення сучасної культурно-мистецької роботи, які вимагають професійно ставитись до проведення та організації естрадних заходів в умовах нової соціокультурної парадигми.

А соціокультурний розвиток вітчизняної естради та міжнародне мистецьке співробітництво дає можливість задовольнити смаки і вимоги усіх глядачів. Немає такого виду виконавського мистецтва, який не був би представлений на естраді. Тому зацікавленість глядацької аудиторії до естрадних форм та жанрів постійно зростає.

РОЗДІЛ 2

ІСТОРИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЕСТРАДНОГО МИСТЕЦТВА

2.1. .Особливості розвитку традиційної української естради

Своїм корінням естрада занурюється у далеке минуле, її елементи присутні в мистецтві Єгипту, Греції, Риму. Особливого значення цей жанр набуває у виставах мандрівних акторів і музикантів, головним чином на народних гуляннях, а з середини 18 століття і в балаганах. Серед них виділялися діди-раєшники, зазивали публіки. Ярмаркові зазивали для залучення відвідувачів виконували жарти і сатиричні монологи, акробатичні трюки. У балаганах виступали звукоподражателі, акробати, фокусники, трансформатори, а з 2-ї половини 19 ст. також куплетисти, виконавці фарсових сценок, оповідачі тощо.

Особливого розвитку естрадне мистецтво зазнало наприкінці XIX століття із виникненням в Англії Мюзик-холів, які виростили з народних таверн. Або Варьете, які були поширені у Франції. Поєднуючи форми розважальних естрадних програм із роботою барів, ресторанів, готелів власники привертали додаткову кількість відвідувачів і постояльців.

На думку В. Одкидача, «на початку XX ст. із розвитком науково-технічного прогресу поширення (естрадного мистецтва) популярної музики набуває нових масштабів; із ним пов'язано масове виробництво найпростіших носіїв інформації — грамплатівок — і початок радіомовлення. В результаті технічного прогресу змінилися особливості не тільки сприйняття ай діяльності у цій галузі» [21].

Розвиток естрадного мистецтва не теренах України, на думку науковців почалось у 50-х роках XX століття. Так, М. Мозговий запропонував наступну періодизацію:

- перший період (1962 – 1969 рр.) – становлення естрадної та біт-музики в Україні;
- другий період (1969 – кінець 70-х рр.) – зростання професіоналізму музикантів, формування українських вокально-інструментальних ансамблів;
- третій період (1980 – 1986 рр.) – виникнення перших рок-груп;
- четвертий період (1986 – 1990 рр.) – формування української національної самобутньої естради;
- п'ятий період (з 1991 р. – до наших днів) – перспективний розвиток української пісенної естради [20, с. 53].

В той же час, свою класифікацію розвитку запропонувала Н. Дрожжина, де авторка виділяє чотири етапи:

1. «передестрадним періодом» (сер. XIX – поч. XX ст.).
2. «професіоналізації» (20–50-ті рр. XX ст.)
3. «епоха протесту і комерціалізації» (кінець 50-х – 80-ті рр. XX ст.)
4. «глобалізаційним» (90-ті рр. XX ст. – теперішній час) [8].

Сучасні дослідники зазначають, що «естрада стала не просто наймасовішим із мистецтв, а й невід'ємною частиною нашого життя» [21], якісні зміни привели до «виникнення раніше не існуючого соціокультурного утворення – зв'язного, озвученого, «омузикаленого» соціуму» [22].

Таке тотальне «озвучування» соціуму та культури стало можливим багато в чому завдяки тому, що музичне мистецтво естради сьогодні є не тільки сферою мистецтва, а й сферою роботи глобального шоу-бізнесу.

От же, на думку В.Откидача, «особливою віхою — “золотим століттям” естради — вважається період кінця 50-х — початку 60-х рр., коли визначилися яскраві виконавські особистості. У музичному плані — джаз Л. Утьосова, Е. Рознера, О. Лундстрема; у вокальному мистецтві — К. Шульженко, Г. Великанова, в жанрі народної пісні — Л. Русланова.

З'явилися такі імена, як М. Бернес, М. Кристалінська, Т. Міансарова, В. Трошин та багато інших» [21].

Тож, 50–ті роки, за М.Мозговим, стали початком зародження національного естрадного мистецтва.

А на думку І. Бобула, «... сучасна традиційна естрада є різностильовою і враховує контекст сучасності, однак на першому плані виконавців традиційної естрадної пісні – збереження та примноження здобутків української пісенної естради 1950–1980-х років, тобто періоду її найвищого розквіту» [1].

50-ті - 60-ті роки стали етапом зародження української естрадної пісні і трансформації всього естрадного мистецтва в цілому. Корифеями цього періоду вважаються О. Білаш, П. Майборода та І. Шамо. У той же час розпочинається діяльність молодих композиторів С. Сабадаша, А. Пашкевича, Б. Буєвського, та ін.

Основою акомпанементу цього часу були оркестри - естрадний, естрадно-симфонічний, народних інструментів. А до виконання були залученні і хорові колективи. Зародившись у 50-х, цей напрям досяг розквіту у 60-ті і мав ще досить міцні позиції у 70-ті роки [16].

Основний зміст перших українських естрадних пісень містив мотиви любові до матері, до рідного краю, а також любовна лірика. Найвідомішими піснями цього періоду української естради були: «Два кольори», «Черемшина», «Чорнобривці», «Пісня про рушник», «Києве мій», «На долині туман», «Летять, ніби чайки», «Степом, степом», «Марічка». Завдяки творчій діяльності широкої популярності в цей період становлення української естрадної пісні зазнали Ю. Гуляєв, К. Огневий, Д. Петриненко, Д. Гнатюк, М. Кондратюк, О. Таранець, А. Мокренко та ін., які заклали фундамент подальшого розвитку цього жанру.

Наступні роки характеризуються значними змінами в естрадному мистецтві. Українська естрадна пісня в цей період починає активно

індивідуалізувати творчості композиторів, у своїй творчості вони активізували пошук нових засобів і прийомів виразності, наслідком чого стали розширення пісенного діапазону та включення творів нових жанрів, від аранжування народних пісень до появи справжніх шлягерів.

Найбільш визначними постатями цього періоду були композитори В. Івасюк, І. Поклад та ін. Найбільш популярними естрадними співаками цього періоду були В. Зінкевич, Н. Яремчук, С. Ротару.

Серед найвідоміших пісень цього періоду визначились такі композиції, як «Червона рута», «А ми удвох», «Три дороги», «Моя любов, моя земля», «Гай, зелений гай», «Мій рідний край», «Стожари», «Дикі гуси», «Чарівна скрипка», «Водограй», «Смерекова хата».

А із розвитком телебачення широкого розповсюдження отримали інші жанри естрадного мистецтва. Так, наприклад, виступи Штеселя (Юрій Тимошенко) та Тарапуники (Єфім Березін) які працювали в розмовному жанрі визначались популярністю серед населення країни. А залучення церковних номерів підтримало сталу традицію естрадного мистецтва і вивело його на доволі новий рівень, як приклад виступи ілюзіоніста Арутюна Акопяна [30].

Всі ці перетворення співпали із швидкою комерціалізацією концертної діяльності, наслідком чого стало підвищення вимог до візуального компоненту концертів та концертних програм. А поява нових видів електронних музичних інструментів та потреба в обміні досвідом дало поштовх до значного розширення фестивально-конкурсного руху в естрадній сфері. У цей період на естраді з'являються нові виконавці – І. Бобул, М. Гнатюк, В. Удовиченко, А. Кудлай, В. Білоножко, Л. Сандулеса.

Крім індивідуальної творчості окремих виконавців широкого розповсюдження та великої популярності мали вокально-інструментальні ансамблі, серед них «Смерічка», «Кобза», «Ватра», «Водограй», «Світязь», «Арніка», «Чарівні гітари» та інші.

Значні зміни естрадного мистецтва відбулись у подальші часи. Визначились вони тим, що його основні жанри детермінувалися різновидами музично-естрадных стилів, таких як рок та його різновиди, джазові твори та аранжування, поп-жанри, обробки фольклору та ін. – музиці; поява розважальних програм на телебаченні, таких як КВК, А ну ка дівчата та інші; зародження шоу програм із залученням всіх жанрів естради. Поступово відбувається вплив комерційної складової на естрадне мистецтво.

На думку І.Бобула, «... українська естрадна музика переживає занепад, потроху вмирають композитори, жанр ВІА взагалі зникає, пісні стають більш простими за музикою і текстами, часом – примітивними» [1].

Натомість, на думку Гориславеця, « в українській естраді перетворення, призвели до появи мистецьких зразків шлягерного типу, які органічно впливають із відповідних традицій європейської загалом (диско, рок-н-ролу, деяких різновидів танців) та української, зокрема, популярної музики» [5]. Найбільш популярними митцями цього періоду стали О. Злотник, О. Гавриш, Г. Татарченко, Л. Попернацький, В. Корепанов, М. Гаденко, М. Мозговий, П. Дворський. Найвідоміші виконавці – В. Зінкевич, І. Бобул, П. Дворський, Л. Сандулеса, Р. Кириченко, А. Кудлай, О. Білозір, П. Зібров. Н. Шестакова, Н. Шестак. А серед найпопулярніших пісень цього періоду можна виділити: «Україна» Т. Петриненка, «Я козачка твоя» Р. Кириченко, «Піду втоплюся» А. Миколайчука, «Душі криниця» І. Бобула, «Україночка» О. Білозір, «Час рікою пливе» та «Смерека» М. Гнатюка, «Дві зорі» І. Мацялка.

Водночас, в ці періоди свого розвитку українському естрадному мистецтву доводилось долати різні перепони. Адже, характерною рисою того часу була монопольна політика держави, що розповсюджувалася не тільки на концертні організації, але й на сферу авторського права –

«Всесоюзное агентство по авторским правам», грамзапису – фірма «Мелодия», телерадіомовлення – «Держтелерадіо СРСР». Це не давало можливості розвитку нових напрямів та рухів у цій галузі [31].

У діяльності державних організацій в цей період і до моменту переходу на ринкові відносини, накопичилося значна кількість проблем, вирішення яких вимагало реорганізації всієї галузі. Безпосередньо, це стосувалось виплати винагород, матеріально-технічного забезпечення, ціноутворення, а оскільки в централізованій системі існувала єдина тарифікаційна ставка, то артисти гонорар отримували без урахування його популярності.

Таким чином, українська естрада, що стала основою сучасного масового розважального мистецтва, розвивалася за законами і принципами радянського суспільства, носила яскраво виражений ідеологічний характер і мала монополістичний спосіб організації.

Лише, починаючи з 90-х років відбувається комерціалізація естрадного мистецтва, змінюється політичний вектор розвитку держави, відбуваються соціокультурні перетворення, розпочинається доба шоу-бізнесу, яка внесла свої корективи у розвиток українського естрадного мистецтва [34].

При цьому, молоде покоління виконавців не перестають звертати увагу на зміст пісень у доробку В. Івасюка, Л. Дутковського, М. Мозгового, І. Поклада та інших митців, але вони усе менше цікавлять пересічного представника слухачького загалу. Тож, українська традиційна естрада є важливою складовою сучасного культурного простору України.

2.2. Сучасний розвиток естрадного мистецтва в Україні

Тридцять років незалежності України, дали можливість розвитку національній культурі, з її різноманітними видами та жанрами. Одним із таких напрямів і стало естрадне мистецтво. На думку науковців, сучасна українська естрада, як і шоу-бізнес у цілому, пройшли шлях «від хобі купки ентузіастів до світового визнання й прибуткової індустрії» [31].

На їхню думку, українські митці відкривали Україну світові, завойовували популярність за кордоном, докладали зусилля для створення позитивного міжнародного образу Української держави.

Становлення шоу-бізнесу на Україні відбувалося доволі складно, адже йому доводилось постійно конкурувати як з російським капіталом так і з російськими виконавцями, продюсерами тощо. Враховуючи ці тенденції констатуємо основні елементи інфраструктури шоу-бізнесу, які забезпечують його прибутковість, а саме:

- «нічні клуби (прибутки від їхньої діяльності в Україні поки що порівняно незначні);
- концерти (обсяги доходів тут бувають дуже різні, залежно від конкретних обставин);
- сервісні виконавські заходи закритого типу (наприклад, „культурне обслуговування” днів народження та інших подій приватного життя представників економічної чи політичної еліти. Величина доходу тут зумовлюється можливостями замовника);
- випуск CD (в Україні ця галузь шоу-бізнесу ще не є прибутковою. Наприклад, накладі компакт-дисків, що випускає промисловість Польщі, на 1-2 порядки перевищують накладі аналогічної української продукції);
- випуск аудіо- та відеокасет (а в Україні ця галузь є прибутковішою за випуск CD, що зумовлено як купівельною

спроможністю публіки, так і технічною оснащеністю основного загалу споживачів);

- реклама (у цій галузі шоу-бізнесу в нашій країні задіяні поки що лише „зірки”, тобто ті, хто сам уже став „товаром”);
- публічна політика („культурне” забезпечення виборів, референдумів, інших політичних кампаній)» [24].

В цей же час, з наведеного переліку сфер шоу-бізнесу три з них стосуються не задоволення культурних потреб платоспроможної публіки, а обслуговування політичних та економічних еліт. А коли врахувати, що для «українського шоу-бізнесу саме ці сфери є головними джерелами доходів, то напрашується висновок: вітчизняний шоу-бізнес є умовним бізнесом, оскільки його фундаментом не є отримання прибутків від продажу його продуктів широкому загалу населення нашої країни» [32].

Але з іншого боку, шоу-бізнес є бізнесом у широкому розумінні цього слова, який спрямований на задоволення населення в естетичному, культурному плані. «Адже комерційна спрямованість є ключовою характеристикою шоу-бізнесу, оскільки поза нею бізнесу не існує взагалі» [24].

На думку Олени Іванової, «шоу-бізнес як явище суспільне позбавлене значною мірою національних рис взагалі. Тому, якщо ми говоримо, що в Україні існує шоу – бізнес – то говорити про його українськість не зовсім коректно. Його ознаки швидше орієнтовані на красу і привабливість, навіть вишуканість, як у поведінці, так і у зовнішньому вигляді і у манерах. І це стосується і самих гравців шоу – і акцій, до яких вони вдаються. Краса у даному випадку розуміється як стандарт і позбавлена рис унікальності. Ми взагалі по відношенню до популярної музики не вживаємо вираз «популярна музика», а вживаємо саме вираз «шоу – бізнес». Тому що підпорядковується ця сфера не

стілки законам мистецтва, скільки законам економіки. І функціонує як товар» [9].

З іншого боку, на думку Максима Сердюка, саме національні ознаки виділяють естрадне мистецтво України з поміж великого різноманіття світової поп-культури.

Фольк завжди був важливою частиною української ідентичності. За радянські часи були спроби експериментувати, однак фольк змінювався та інтегрувався в українську поп-музику. Так, у 1986 році з'явилися «ВВ», ще експериментували з фольком, роком і рок-н-ролом, у 1990-х – гурти «Мертвий півень» та «Плач Єремії», які черпали натхнення з фольку. А «... переломним моментом можна вважати 1998 рік, коли Руслана Лижичко задовго до перемоги на «Євробаченні» в 2004 році з піснею «Дикі танці» випустила пісню «Світанок» – це, мабуть, один із перших прикладів того, як український фольк та сучасна поп-пісня зазвучали разом» [27].

У подальшому в своїй творчій діяльності фольк використовували Катя Chilly, а її альбом «Русалки in da House» став культовим, завдяки вдалому поєднанню унікального вокалу та фолькових мелодій отримали нового звучання народні пісні. У 2003 році електронна композиторка Катерина Заволока випускає альбом «SUSPENZIA», який розходить значним накладом. У 2004 з'являється проект «ДахаБраха» – один з найвідоміших у світі гуртів, який гармонійно поєднує етнічні традиції різних країн світу з українськими.

На початку 2000-х з'явилися композиції Михайла Поплавського і Верки Сердючки, які змінили сприйняття українського фольку.

В той же час, аж до 2013 року український фольк випав з «мейнстріму», однак мав свій прояв на важкій сцені у творчості рок-гуртів «MERVA» та «Nocturnal Mortum» [27].

З 2014-15-го років, після Революції Гідності, на українське неймовірно зріс попит. Майдан та війна на Сході вплинули на

зацікавленість українців до власної країни, тисячі людей почали досліджувати Україну та її культуру. Як результат, український фольк отримав нового піднесення, зокрема завдяки гурту «ОНУКА». А далі гурти «Panivalkova», «YUKO», «KAZKA», «Kalush», виконавиці Alina Pash, СТАСІК, реперка alyona alyona почали працювати з українським фольком, зазвучали трембіти, сопілки і народний спів.

Водночас, «... українська музична сцена сьогодні перенасичена фольком. І через це його глибина та цікавість починають нівелюватися, приїдатися. І для того, щоб не опинитися в глухому куті, українським артистам потрібно розвивати не тільки українську мову, але й шукати нові теми і наративи, відтворювати реальність України та світу у власних текстах і музиці» [27].

Вцілому, на думку Т. Рябухи, « в українській пісенній естраді виділяють такі види жанрової стилістики: естрадно-романсова (В. Гришко, О. Пономарьов, І. Білик, В. Козловський, С. Вакарчук, Т. Кароль); поп-шлягерна (І. Дорн, С. Лобода, В. Брежнєва, О. Вінницька, М. Барських, С. Ротару, З. Огневич, Руслана, О. Полякова, Н. Могилевська, А. Лорак, Tarabagoва, Гайтана, Д. Клімашенко, Є. Власова, К. Бужинська, М. Собко, Міла Нітіч, П. Зібров, Юлія Войс, Ж. Фокін); естрадно-джазова (Джамала, Лаура Марті, Крістіна Марті, Юлія Рома); фолк-естрадна (Ілларія, Т. Матвієнко, Н. Матвієнко, Іванка Червінська); шансон (О. Віннк, І. Зіновська, В. Данилюк, Т. Дьяченко, С. Піскун, Д. Гольцов)» [26, с. 12].

Ще одним напрямом становлення та розвитку естрадного мистецтва в Україні стали фестивалі, за допомогою яких молоді колективи почали популяризувати вітчизняну естраду. Так, старт української незалежної сцени, не схожої на жодну іншу, був розпочат у 1989 році у Чернівцях, коли відбувся фестиваль української музики «Червона рута – 89». На сцені виступили майбутні «зірки», гурти –

«ВВ», «Брати Гадюкіни», «Кому вниз», а також молода виконавиця Ірина Білик [22].

Фестиваль «Червона Рута» став регулярним і відбувався кожні два роки, це дало поштовх для відкриття молодих артистів. Так стали відомими, після 1991 року – Андрій Кузьменко – «Скрябін», 1993 року Олександр Пономарьов та Руслана Лижичко, 1995 року Ані Лорак та Наталя Могилевська, 1997 року «Танок на майдані Конго» і «Тартак».

Поряд з «Червону Руту», з 1992 року у Каховці (Херсонська область) стартував фестиваль «Таврійські ігри», який згодом став традиційним. Як зазначають фахівці, з середини 90-тих і до початку 2000-них років фестиваль був наймасштабнішою подією естрадного життя країни.

Водночас, з цією подією існував фестиваль «Перлини сезону», який організатори умовно поділили на три частини: де перша (денна) включала розважальну програму, під час другої відбувався безпосередньо конкурсний концерт, а третя – демонструвала показові виступи артистів. За такою ж драматургією відбувається і сьогодні більшості сучасних молодіжних мистецьких фестивалів.

Дещо іншим, був фестиваль під назвою «Оранжева республіка» або «Республіка Казантип». Цей щорічний музичний фестиваль електронної музики, було відкрито у 1992 році, а з 1998 року по 2013 рік він проводився на мисі Казантип, від чого й отримав назву. Його організатором був Микита Маршунок, який організував масштабний клубний захід просто неба під девізом – «головний проект літа» [11].

Ще одним потужним засобом розвитку естрадного мистецтва та перетворення його в шоу-бізнес став розвиток телеіндустрії. Відхід від державного телебачення, поява приватних телеканалів, комерціалізація, відсутність цензури тощо дало поштовх до розвитку та популяризації естрадного мистецтва. Поява спеціалізованих музичних каналів сприяло популяризації естрадно-музичного мистецтва. Так, 2002

року на телебаченні з'являється канал – «М1», який став головним джерелом музичного життя країни. Увесь вітчизняний шоу-біз прагнув отримати право ротації на каналі, що давало можливість розширити свою базу слухачів. Пізніше з'являються музичні канали такі як «MTV-Україна», «OTV», «Entermusic», що сприяло розкритті української сцени і виведення її на новий рівень.

Поряд з цим, на думку Т. Совгири, «... наприкінці ХХ ст. – початку ХХІ ст. поживається інтерес телебачення до малих форм розмовної естради. Згодом, по суті телевізійними театрами мініатюр стають гумористичні телепередачі, які складаються не тільки з мініатюр, а й з уривків естрадних мюзиклів та пародійних дивертисментних програм» [33]. А «... з початку ХХІ ст. відсоток розмовних розважальних програм на телебаченні стає значно більшим. На екранах з'являється суто телевізійна форма естрадної вистави, яка не має аналогів на сценічній естраді – збірні програми, що складаються з естрадних скетчів, зіграних в умовах зйомочного майданчику («Городок» за участю Іллі Олейникова та Юрія Стоянова (з 1993 р.), «Файна Юкраїна» (2008–2010 рр.), «Дизель-шоу», «Країна У», «Одного разу в Одесі» та «Чисто-ньюз» (2016 р.)), а також програми, в драматургічній основі який лежить естрадна форма – концерт («Вечірній квартал», «Вар'яти», «Шоу братів Шумахерів»), конкурс («Ліга сміху», «Розсміши коміка» та «Розсміши коміка. Діти», побудовані за принципом змагання та виграшу). Специфікою цих шоу є те, що видовище організоване виражально-зображальними засобами сценічної естради, транслюється як екранний концерт» [33].

Різновидом видовищності стала поява різноманітних шоу які демонструють українські телеканали та які приносять цим каналам високі рейтинги («Голос країни», «Х-фактор», «Танці з зірками», «Маска» та інші). Нажаль, багато таких «шоу» копіюють аналогічні зарубіжні програми [23].

Однією з програм вітчизняного шоу-бізнесу можна назвати передачу, яка у 1999 році з'явилась на телеекрані країни - «Караоке на майдані». Вона виходила в ефір у продовж 20 років із беззмінним ведучим І.Кондратюком. Завдяки цій передачі свою кар'єру розпочали такі артисти, як Тіна Кароль, Макс барських, Віталій Козловський та інші.

Поряд з цим, існують і певні недоліки, так Олександр Ягольник окремо наголошує на тому, що для розвитку шоу-бізнесу також потрібні українські мюзикли: «... поєднання театру і шоу-бізнесу дає приголомшливі результати – у світі це зрозуміли ще 100 років тому. У нас за весь час незалежності був всього один приклад мюзиклу, що поставлений за бродвейською системою, – «Екватор» 2003-го року, режисером якого став Віктор Шулаков, слова написав поет Олександр Вратарьов, а музику – Олександр Злотник. Цей мюзикл відкрив шоу-бізнесу Тіну Кароль, Лободу, Бондарчука, Дениса Барканова. А все тому, що мюзикл навчає артистів одразу всьому – співати, танцювати, бути актором, – все це визначає шоу-бізнесову кар'єру» [9].

Тож, розвиток естрадного мистецтва в період незалежної України визначається прагненням його представників якомога тісніше інтегруватися в світовий ринок шоу-бізнесу та швидко адаптуватися до нових, ринкових відносин. Цей процес супроводжується становленням та розвитком самодіяльних авторів і виконавців авторської пісні, формуванням клубів та театрів мистецької молоді, з яких згодом вийшли талановиті естрадні діячі. Особливо важливо те, що українська естрада в контексті історичних подій кінця ХХ – початку ХХІ століть в її образно-тематичному, структурно-функціональному єднанні, а також у суспільному сприйнятті жанрів мистецтва відіграла вагомую роль у формуванні національної ідентичності, гідності та свідомості українців, стала важливим чинником світоглядного масштабу та виходом на міжнародну арену сприйняття (завдяки конкурсу Євробачення).

Найбільшої популярності набули сьогоднішні виконавці, такі як О. Пономарьов, З. Огневич, Р. Лижичко, Т. Кароль, М. Бурмака, І. Білик, Н. Могилевська та ін.

Поряд з цим, розвиток українського естрадного мистецтва проходить в руслі професіоналізації кадрів традиційних жанрів і запозичення деяких видів західного масового мистецтва. Можна виділити наступні тенденції: розширення жанрової диференціації репертуару, стимулювання синтезу різноманітних видів мистецтва, дедалі тісніша взаємодія зі світовим ринком шоу-бізнесу.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки.

1. Естрадне мистецтво вважається науковцями синтетичним видом сценічного мистецтва, який поєднує малі форми драми, комедії, музики, і навіть спів, художнє читання, хореографію, ексцентрику, пантоміму, акробатику, жонглювання, ілюзіонізм і т. д. Однак, для сучасних науковців є певні складності при дослідженні творів естради, і навіть вироблення методологічних підходів до їх створення, це зумовлено її конгломератом з різними видами мистецтв.

За останній час площина досліджень естрадного мистецтва значно розширилась, це пов'язано з його місцем у соціокультурному розвитку сучасного суспільства. Так, естрада як сучасний жанр мистецтва розглядався науковцями з різних позицій: В. Откидач деталізував естраду у контексті визначення її місця в шоу-бізнесі, М. Мозговий розглядав жанрові ознаки української естрадної пісні, В. Тормахова – співвідносила естраду та фольклору, Н. Дрожжина деталізувала технології естради, О. Хижко розкривала педагогічні аспекти естрадного виконавства. До того ж, поняття «естрада» у своїх роботах використовували: М. Поплавський, І.Мащенко, В.Зайцев; у статтях: О. Грачової, А. Верхової, В. Солодовника, Е.Рибакової; в дисертаційному дослідженні М. Муратова, Л. Бабушка, Т. Самая та інші.

2. Естрадне мистецтво має свої особливі ознаки. Найважливішою з них є імпровізаційність – вміння з честю вийти з будь-якої ситуації, ментально відреагувати на певні події. Другою особливістю естради є лаконізм, який пов'язан з авторським твором, акторськими засобами, компонентами зовнішнього оформлення, умовами демонстрації тощо. Соціальна мобільність, що є третьою ознакою, дозволяє естраді оперативно реагувати на будь-які соціально важливі події. Ще однією важливою рисою, притаманною естраді – є

легкість, святковість і жанрова розкутість.

Враховуючи ці особливості науковці виділяють наступні жанри і види естрадного мистецтва: концертна естрада; театральна естрада; святкова естрада; телевізійна естрада.

3. Естрада як вид мистецтва існував і був визнаний владою на теренах України з 20-30 років ХХ століття. Однак, попри посилення ідеологічного впливу на естрадне мистецтво, зародженням національної традиції відбулось в 50 - 60 років ХХ століття. Адже, попри свою інтернаціональну природу, естрадне мистецтво зберігає народні коріння, які несуть національний характер. В цей період, який визначається стильовим плюралізмом різних течій (бардівська пісня, фольклорна пісня, вокально-інструментальне виконавство, рок-музика, театри мініатюр, концертна діяльність тощо), а також становленням та розвитком естрадної освіти в Україні. 60–80-ті роки, це вважається золотим віком української естради, коли у творчості численних артистів та колективів органічно поєднувалися надбання західної популярної культури з національними традиціями.

4. Сучасний розвиток естрадного мистецтва визначився глобалізаційними змінами на пострадянському культурному просторі та зародженням вітчизняного шоу-бізнесу. Українські артисти у цей час отримали можливість творити, базуючись на національних культурних традиціях без стороннього диктату. А починаючи з 2000-них років українську естрадну сцену можна назвати шоу-бізнесом. У цей час основними ознаками естради стали комерціалізація, поява яскравих образів, вартовних шоу і нестандартних підходів для завоювання уваги слухача, що свідчить про розвиток менеджменту і розвитку креативної індустрії.

Сьогодні, естрадне мистецтво орієнтується на найширшу аудиторію і спирається насамперед на майстерність виконавців, з їхньою технікою перевтілення, вмінням створювати лаконічні засоби та ефектну

видовищність. А вітчизняні артисти відкрили нашу країну світу, завойовувши популярність за кордоном, створюють міжнародний імідж України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобул І. Традиційна українська естрада в сучасному культурному просторі. *Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології: Матеріали Чотирнадцятої Міжнарод. наук.-творчої дистанц. конф., Київ, 23 жовтня 2020 р.* Київ: НАКККіМ, 2020. С. 15-17.
2. Бойчук А. Естрадне мистецтво співу у виклику сьогодення. *Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 25, 2019.* С. 33-37. URL: [9.pdf \(aphn-journal.in.ua\)](http://aphn-journal.in.ua)
3. Верхова А. Естрада як особлива форма шоу-мистецтва. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.* 2016. № 2. С. 212-218.
4. Грачова О. Українське естрадне виконавство другої половини ХХ століття (тенденції розвитку). *Вісник КНУКіМ. Серія : Мистецтвознавство.* 2011. Вип. 25. С. 17-23.
5. Гориславець. З історії української естради (Короткий огляд історії естрадної пісні від 50-х до сьогодення) <http://uaestrada.org/archives/6875>
6. Горбань Ю. Чому зірки України не засяють за рік, або Не квотами єдиними. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/2343211-comu-zirki-ukraini-ne-zasaut-za-rik-abo-ne-kvotami-edinimi.html>
7. Деркач С. Різновиди та жанри мистецтва естради. *Грааль науки* 2021. Лютий № 1. С. 554 – 556. URL: https://www.researchgate.net/publication/349717866_RIZNOVIDI_TA_ZANRI_MISTECTVA ESTRADI
8. Дрожжина Н. В. Вокальне мистецтво естради: історія, теорія, практика. Навчальний підручник для здобувачів ступеня магістра закладів вищої освіти культури і мистецтв III–IV рівнів акредитації зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво» спеціалізації «Музичне мистецтво естради» / Харк. нац. унів. мистецтв. Х. : Видавництво «Естет Принт», 2019. 336 с.

9. Досягнення України: чим може похвалитися сучасна українська музика. URL: <https://ua.korrespondent.net/showbiz/music/3407805-dosiahnennia-ukrainy-chym-mozhe-pokhvalytysia-suchasna-ukrainska-muzyka>

10.Зайцев В. П. Режисура естради та масових видовищ : навч. пос. Київ : Дакор, 2003. 304 с.

11.Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18031

12.Естрада. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь : Перун, 2005. URL:<https://slovnky.me>.

13.Єрмакова Н. Про початок історії Молодого театру. Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого, Київ, 2010. С. 45-64.

14.Зайцев В. Режисура естради та масових видовищ: навч. посібник. Київ : Дакор, 2006. 252 с.

15.Ільєнко О.О. Ансамбль «Червона Рута» в системі української музичної культури. *Інноваційна педагогіка. Випуск 19. Т. 3. 2019. С. 92 – 97.* URL: [21.pdf \(innovpedagogy.od.ua\)](https://innovpedagogy.od.ua)

16.Кузьмічова В. А. До витоків становлення ідей вищої музичної освіти на Україні (XVII – XIX ст.). *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія.* 2014. – Вип. 42. – Ч. 4. – С. 184 – 189.

17.Конвалюк У. В. Персонологічний дискурс вокального мистецтва української естради 70-х років ХХ – початку ХХІ століть. *Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 Теорія та історія культури (мистецтвознавство).* – ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Міністерство освіти і науки України. – Івано-Франківськ, 2020. – 320 с.

- 18.Мащенко І. Енциклопедія електронних мас-медіа: словник-глосарій термінів і виразів. Київ : КиМУ, 2007. Т. II. 420 с.
- 19.Муратов М. Эстрада как феномен массовой культуры : дис. ... канд. филос. наук : 24.00.01 Казань : КГУКиИ, 2005. 158 с.
- 20.Мозговий М. П. Становлення та тенденції розвитку української естрадної пісні: дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 «Теорія і історія культури». К., 2007. 175 с.
- 21.Откидач В. Естрадний спів і шоу-бізнес : навч.-метод. посіб. Вінниця : Нова Книга, 2013. 368 с.
- 22.Ороновський А. І., Цап Г. В., Ороновська Л. Д. Окремі аспекти розвитку української естрадної пісні у постколоніальний період кінця ХХ – початку ХХІ століття. *Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць*. 2021. Вип. 40. С. 145-152.
- 23.Овсянніков В. Поп-рок як репрезентативний напрям сучасної української музичної культури : монографія. Київ : НАКККиМ, 2020. 160 с.
- 24.Поплавський М. Шоу-бізнес: теорія, історія, практика. К., 2001.
- 25.Рыбакова Е. Музыкальная эстрада России: генезис и перспективы. URL: <http://elibrary.spbguki.ru/600382>
- 26.Рябуха Т. М. Витоки та інтонаційні складові української пісенної естради: автореф. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Х., 2017. 19 с.
- 27.Сердюк М. Як фольк став частиною української музики і чому це небезпечно. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2020/12/12/243356/>
- 28.Солодовника В. Эстрада. *Нариси української популярної культури*. Київ : УЦКД, 1998. С. 139-160.
- 29.Самая Т. В. Вокальне мистецтво естради як чинник культурного життя України другої половини ХХ – початку ХХІ століття. дис... канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 «Теорія і історія культури».

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Міністерство культури України. – Київ, 2017.

30.Самая Т.В. Естрадознавство – наука про естрадне мистецтво. *АРТ-платФОРМА: наук. альм.* Київ: КМАЕЦМ, 2020. Вип. 1.С 318 - 336

31.Степула Надія Головні риси і проблеми українського шоу-бізнесу. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1113534.html>

32.Стеценко К. Про сучасний український шоу-бізнес. *Культура і життя.* 2004. 23 берез.

33.Совгира Т. І. Специфіка розмовної естради на телебаченні: питання становлення та жанроутворення. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.* 2017. № 4. С. 212 – 216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2017_4_45

34.Тризна В.В. Становлення жанру естрадної пісні на Україні: витоки та періодизація. *Збірник наукових праць I Міжнародної міждисциплінарної науково-практичної конференції «Голос представників голосомовних професій : актуальні проблеми, досвід та інновації»* - Харків: ХНПУ, 2019. 165с. С. 148 -151

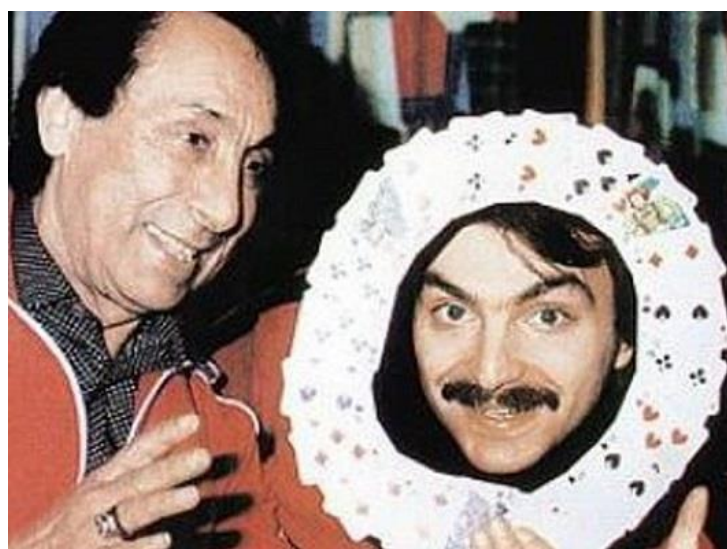
ДОДАТКИ

Додаток А.

Провідні естрадні артисти 60 – 80 –х років.

Штесель (Єфім Березін) і таранулька (Юрій Тімошенко)

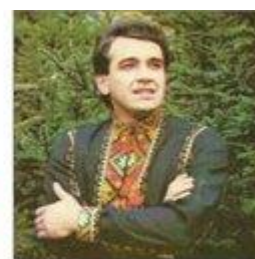
Ілюзіоніст Арутюн Акопян із сином

Володимир Івасюк

Василь Зінкевич

Назарій Яремчук

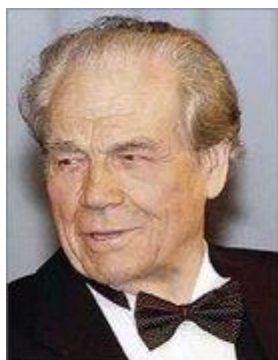
*Платон
Майборода*

*Олександр
Білаш*

*Анатолій
Паішкевич*

*Дмитро
Гнатюк*

*Юрій
Богатіков*

*Раїса
Кириченко*

Додаток Б
Естрадні артисти 90-х

Ірина Білик

Олександр Пономарьов

Руслана

Додаток В
Сучасні артисти шоу-бізнесу

Додаток Г

Представники України на Євробаченні

2003 — Олександр Пономарьов, *Hasta la Vista, Baby*, 14 місце

2004 — Руслана, *Wild Dances*, 1 місце

2005 — Гринджоли, *Разом нас багато*, 19 місце

2006 — Тіна Кароль, *Show Me Your Love*, 7 місце

2007 — Верка Сердючка, *Dancing Lasha Tumbai*, 2 місце

2008 — Ані Лорак, *Shady Lady*, 2 місце

2009 — Світлана Лобода, *Be My Valentine! (Anti-Crisis Girl)*, 12 місце

2010 — Alyosha, *Sweet People*, 10 місце

2011 — Міка Ньютон, *Angel*, 4 місце

2012 — Гайтана, *Be My Guest*, 15 місце

2013 — Злата Огнєвіч, *Gravity*, 3 місце

2014 — Марія Яремчук, *Tick-Tock*, 6 місце

2016 — Джамала, *1944*, 1 місце

2017 — O. Torvald, *Time*, 24 місце

2018 — Melovin, *Under the Ladder*, 17 місце

У **2019 році** в українському нацвідборі на Євробачення 2019 перемогла MARUV. Однак, після скандалу з виступами в Росії співачка відмовилася виступати на конкурсі, тому в 2019 році Україна участі не брала.

2020 — скасування конкурсу через пандемію коронавірусу. Нацвідбір в Україні пройшла група GO_A.

2021 — GO_A, *Shum*, 5-е місце

2022 - Kalush Orchestra, *Stefania*

Додаток Д

**20 знакових для України пісень за 20 років
за версією Національної музичної премії YUNA.**

1. Скрябін та Ірина Білик – Мовчати (2003)
2. Тартак та Katya Chilly – Понад хмарами (2003)
3. Ірина Білик – Снег (2003)
4. Софія Ротару – Одна калина (2004)
5. Руслана – Дикі танці (2004)
6. Океан Ельзи - Без бою (2005)
7. Тіна Кароль – Выше облаков (2005)
8. Олександр Пономарьов – Варто чи ні (2006)
9. Бумбокс – Вахтерам (2007)
10. SERDUCHKA – Danzing (Lasha Tumbai) (2007)
11. Потап и Настя – На районі (2008)
12. Іван Дорн – Стыцамен (2010)
13. LOBODA – 40 градусов (2012)
14. The HARDKISS – Make-Up (2012)
15. Оля Полякова - Шлепки (2013)
16. ONUKA – Misto (2014)
17. Время и Стекло – Имя 505 (2015)
18. Джамала – 1944 (2016)
19. MONATIK – Кружит (2016)
20. KAZKA – Плакала (2018)

Мюзикл "Екватор" // На фото: Тіна Кароль (ліворуч), Василь Бондарчук, Денис Барканов (у білому), Світлана Лобода

